ULOGA ODBRANBENOG SISTEMA REPUBLIKE MAKEDONIJE U OSTVARIVANJU CILJEVA KRIZNOG MENADŽMENTA

ROLE OF THE DEFENSE SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA IN ACHIEVING CRISIS MANAGEMENT GOALS

Ferdinand Odžakov

Ministarstvo odbrane Republike Makedonije, Skopje, Makedonija

© MESTE NGO

JEL category: H12

Apstrakt

Odbranbeni sistem Republike Makedonije, od proglašenja nezavisnosti do danas, izmenjen je pred izazovom redefinisanja njegove uloge u skladu sa deklarisanim ciljem za ispunjavanje evropskih standarda. Strategijski cilj ovog prioritetnog nacionalnog procesa je što brže članstvo u NATO i u Evropskoj uniji. Demokratsko upravljanje i vladavina prava brzo su implementirani u svim segmentima odbranbenog sistema i predstavljaju kriterijum njegovog razvoja. Odbranbeni sistem ima posebnu ulogu i u ostvarivanju ciljeva kriznog menadžmenta u našoj državi i to na strategijskom, operativnom i taktičkom nivou. Autor posebno analizira institucionalne okvire kriznog menadžmenta, a u tom kontekstu i uloge Ministarstva odbrane, normativne okvire sa aspekta definisanja nadležnosti subjekata kriznog menadžmenta i aktuelnih aspekata njihovog funkcionisanja. Posebno mesto u ovom tekstu ima i saradnja između nadležnih institucija u Republici Makedoniji u oblasti kriznog menadžmenta, sa konkretnim osvrtom na učešće akademske i naučne zajednice.

Ključne reči: odbrana, krizni menadžment, nacionalna bezbednost

Abstract

Defence system of the Republic of Macedonia since independence to the present, is corrected by the challenge of redefining its role in accordance with the declared aim to meet European standards. The strategic goal of this priority national process is a sooner membership in NATO and the European Union.

Adresa autora:

Ferdinand Odžakov

odzakov@hotmail.com

Democratic governance and the rule of law are rapidly implemented in all aspects of defence systems, and a criterion of its development. Defence system plays a special role in achieving

the goals of crisis management in our country and to the strategic, operational and tactical levels. The author specifically analyzes the institutional framework of crisis management, and in this context the role of the Ministry of Defence, the normative framework in terms of defining the jurisdiction of entities in crisis management and current aspects of their functioning. A special place in this text is the cooperation between the competent authorities of the Republic of Macedonia in the field of crisis management, with particular emphasis on the participation of academic and scientific communities.

Keywords: defense, crisis management, national security

1. UVOD

Ustavom Republike Makedonije utvrđeno je da su životi i imovina građana i njihova bezbednost neprikosnoveni. (Ustav, 1991) Sledstveno tome, potrebno je preduzimati mere za njihovu zaštitu i smanjivanje posledica od rizika i opasnosti po njihovu bezbednost, uključujući i bezbednost Republike Makedonije.

Radi se o ugrožavanjima od rizika i opasnosti većeg obima, koji ne stvaraju uslove za proglašavanje ratnog ili vanrednog stanja, a za koje još uvek na adekvatan način postojećim zakonima još uvek nisu rešeni organizacija i funkcionisanje sistema za upravljanje istima.

Polazna osnova za uređivanje ove oblasti jesu Nacionalna bezbednosna i odbrambena koncepcija, koje među ostalim daju smernice za regulisanje cele oblasti vezane sa bezbednošću i odbranom građana, njihovim materijalnim dobrima i države.

Imajući u vidu, sa jedne strane, raznovrsnost u regulisanju ove materije sa više zakona, a sa druge strane i nepostojanje jedinstvenog zajedničkog organa, sasvim je logično što koordinacija i efikasna upotreba resursa angažiranih od strane državnih organa nisu uvek bili uspešni i na potrebnom nivou.

U Republici Makedoniji postoji većina elemenata regulisanih u mnoštvu zakona „sistema za upravljanje krizama“, odnosno za preventivno – zaštitno delovanje, zbog čega i nema precizne zakonske regulative, odnosno ne postoje uspostavljeni „organizacija i postupci“ i „proces odlučivanja“ za kontrolu krize i njenog usmeravanja.

Zbog boljeg regulisanja obe oblasti standardizovana su neka rešenja zemalja članica NATO-a i Evropske unije, pri čemu se ostvaruju sledeći ciljevi:

- poboljšanje koordinacije obaveštajne zajednice, a time i kvaliteta informacija koje služe za procenu ugrožavanja bezbednosti Republike Makedonije;
- izgradnja sistema za upravljanje krizama koji će obezbediti blagovremenu, brzu i efikasnu prevenciju i reakciju u slučaju ugroženosti ljudi, njihove imovine i života i ugroženosti bezbednosti države;
- koordinisana, racionalna i efikasna upotreba resursa u slučaju kriznih situacija.

Građani, udruženja građana, međunarodni Crveni krst i Crveni polumesec i Crveni krst Republike Makedonije, nevladine i humanitarne organizacije, sredstva za javno informisanje i druga pravna lica mogu učestvovati u prevenciji i upravljanju krizama i pri tome se mora potencirati da navedeno ne predstavlja obligatornu obavezu, već predstavlja želju ovih subjekata da aktivno učestvuju u upravljanju sa krizama iz razloga što rade i privređuju na ovom prostoru.

2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE ODBRANBENOG SISTEMA REPUBLIKE MAKEDONIJE

Obrana Republike Makedonije organizuje se kao odbrambeni sistem za odbranu nezavisnosti i teritorijalnog integriteta Republike i ostvaruju je građani, organi državne vlasti i oružane snage kao Armija Republike Makedonije.

Trgovačka društva, javna preduzeća, ustanove i službe i jedinice lokalne samouprave i Grad Skopje mogu izvršavati određene zadatke u oblasti odbrane.

Poseban značaj za ostvarivanje odbrane i ima i saradnja sa kolektivnim bezbednosnim sistemima kojima je Republika Makedonija pristupila.

Normativni akti koji su ključni za ostvarivanje odbrambenog sistema su sledeći: Ustav Republike Makedonije (Ustav, 1991), zakoni, Odbrambena strategija Republike (Strategija,

2010), drugi dokumenti i međunarodni dogovori ratifikovani u saglasnosti sa Ustavom Republike Makedonije.

I tako, i građani imaju prava i dužnosti od suštinskog značaja za ostvarivanje ciljeva makedonskog odbrambenog sistema, i to:

- da izvršavaju vojnu obavezu i;
- da izvršavaju radnu obavezu
- da izvršavaju materijalnu obavezu. (Zakon, Zakon za odbrana, 2001)

Rukovođenje odbranom ostvaruju Parlament (Skupština) Republike Makedonije, predsednik Republike, Vlada i ministar koji rukovodi Ministarstvom odbrane.

Armija je oružana snaga svih građana Republike koja ima svoj postojani i rezervni sastav; organizira se, priprema i osposobljava za oružanu borbu i borbena i druga dejstva za ostvarivanje svoje ustavne funkcije za odbranu Republike. Operativne i stručne poslove za organizovanje, pripremu i komandovanje Armijom vrši Generalštab Armije, kao najviše stručno telo u sastavu Ministarstva odbrane za pitanja koja se odnose na Armiju.

Predsednik Republike je Vrhovni komandant Armije. Jedinicama Armije neposredno komanduju načelnik Generalštaba Armije i komandanti vojnih jedinica i ustanova, u saglasnosti sa propisima za komandovanje donesenim od strane predsednika Republike.

Komandovanje u Armiji zasniva se na principima jednostarešinstva, subordinacije i jedinstva u komandovanju pri upotrebi snaga i sredstava.

3. PRIRODA SISTEMA ZA KRIZNI MENADŽMENT U REPUBLICI MAKEDONIJI

Sistem za upravljanje krizama u Republici Makedoniji ima funkciju da koordinira snage i resurse, da bi moglo da pruži pomoć stanovništvu pri eventualnim proglašenim kriznim situacijama, počevši od preventivnog delovanja, preko ranog upozoravanja, pa sve do upravljanja krizama.

Sistem za upravljanje krizama u Republici Makedoniji je u bliskoj korelaciji sa savremenim tekovima društveno – političkog življenja i globalnog razvoja, kao i sa svetskim normama i standardima. Do donošenja Zakona o upravljanju

kriznim situacijama i do formiranja Centra za upravljanje krizama (Anon, 2012), ovaj Zakon je funkcionisao parcijalno. Danas, država preko svog organa, Centra za upravljanje sa kriznim situacijama, kao i Upravljačkim komitetom i Grupom za procenu, koordinira snage i resurse za da bi mogla da pomogne stanovništvu pri eventualno proglašenim krizama.

Sistem za upravljanje krizama organizira se i ostvaruje sa ciljem pravovremenog, koordinisanog i proporcionalnog dejstvovanja u fazama prevencije, ranog upozoravanja i spravljanja sa krizama. Krize predstavljaju rizik za dobra, zdravlje i živote ljudi i životinja, i nastale su kao posledica prirodnih nepogoda i epidemija ili drugih rizika i opasnosti, koje direktno ugrožavaju ustavni poredak i bezbednost Republike Makedonije ili njenog dela, a za koje ne postoje uslovi za proglašavanje ratnog ili vanrednog stanja. Važna komponenta rada Sistema je i prikupljanje informacija, procena, analiza stanja, utvrđivanje ciljeva i zadataka, razvoj i sprovođenje potrebnih dejstava za prevenciju, rano upozoravanje i spravljanje sa krizama.

Informacije treba da imaju ozbiljnu prirodu i da obuhvataju čime se ugrožavaju dobra, zdravlje i život ljudi. Znači, reč je o stanju koje nije identično sa ratnom ili vanrednom stanju.

Vlada donosi odluku o postojanju kriznog stanja, opredeljuje područje zahvaćeno kriznim stanjem i adekvatno tome aktivira mehanizme za razrešavanje kriznog stanja. Pri tome, Vlada za aktivnosti povezane sa odlukom u roku od 24 časa usmeno, a jednom nedeljno pismeno obaveštava Parlament i Predsednika države. Isto tako, Vlada najkasnije 30 dana po završetku aktivnosti utvrđenim odlukom izrađuje i priprema pismeni izveštaj do Parlamenta i Predsednika države.

Odluka o postojanju kriznog stanja ne može trajati duže od 30 dana.

Ukoliko krizno stanje traje duže od 30 dana, Vlada treba potražiti odobrenje od Parlamenta za produžavanje roka ili da predloži proglašavanje ratnog ili vanrednog stanja.

Parlament i Predsednik u svako vreme mogu zatražiti usmeni ili pismeni izveštaj o stanju u oblasti upravljanja krizama.

Vlada donosi odluku o upotrebi resursa organa državne uprave, organa opština i grada Skopja, kao i za upravljanje njima u slučaju kriznog stanja.

Upotreba resursa za ostvarivanje aktivnost treba da bude:

- Proporcionalna prema prirodi i intenzitetu kriznog stanja;
- Razumna prema karakteru krize;
- Ozbiljna prema jačini i obimu krize.
- Odluku sprovode funkcioneri koji rukovode organima državne uprave, opština i grada Skopja.

U slučaju kriznog stanja mogu se upotrebiti i resursi javnih preduzeća, ustanova i službi, kao i trgovačkih društava koja su od posebnog značaja za rad u kriznom stanju, u saglasnosti sa zakonom.

4. INSTITUCIONALNI OKVIRI SISTEMA KRIZNOG MENADŽMENTA U REPUBLICI MAKEDONIJI

Sistem za upravljanje krizama čine organi državne uprave i organi državne vlast i (Parlament, predsednik države i predsednik Vlade), Armija, snage za zaštitu i spašavanje i organi opština i grada Skopja. U tom procesu ostvarivanja sistema za upravljanje krizama mogu se uključiti i javna preduzeća, javne ustanove i službe i trgovačka društva, kao i građani, udruženja građana i Crveni krst Republike Makedonije, nevladine i humanitarne organizacije, sredstva javnog informisanja i druga pravna lica. U skladu sa Zakonom o upravljanju krizama pri spravljanju sa kriznim stanjem, mogu učestvovati i međunarodne organizacije, institucije i pojedinci. Na taj način, participira se u međunarodnim bezbednosnim i sigurnosnim sistemima

Opštine i grad Skopje u okvirima svojih zakonskih nadležnosti, imaju obavezu da za svoje potrebe, zbog efikasne prevencije i ranog upozoravanja od potencijalnog kriznog stanja, vrše procenu rizika i opasnosti na lokalnom nivou, kao i da utvrđuju potrebe i planiraju resurse. Isto tako, u spravljanju sa krizama, gradonačelnici opština i grada Skopja obezbeđuju koordinaciju učesnika i izvršavaju i druge zadatke, među kojima je i njihova obaveza da odlučuju o visini sredstava za upravljanje krizama iz budžeta opština i grada Skopja.

Armija učestvuje u podršci policije u uslovima kada krizno stanje ugrožava bezbednost Republike, a organi državne uprave nemaju odgovarajuće resurse i sredstva za njegovu prevenciju i spravljanje sa njim. Predlog za potrebu od učešća dela Armije, u skladu sa Strategijskim Odbrambenim Pregledom Republike do Vlade dostavlja Upravljački komitet. Vladin predlog posebno sadrži:

- Vid i broj snaga i kapaciteta armijskih jedinica;
- Namena i zadaci za koje se traže;
- Vreme trajanja aktivnosti i angažovanja armijskih jedinica.

Na Vladin predlog, o učešću dela Armije u spravljanju sa kriznim stanjem odlučuje Predsednik države, pri čemu Predsednik u svako vreme može proceniti potrebu za učešće Armije.

Zbog obezbeđivanja potrebne gotovosti, obuka i vežbi za eventualno učešće dela Armije u podršci policiji u slučaju kriznog stanja, od strane ministra odbrane, a u saglasnosti sa ministrom unutrašnjih poslova donosi se Uputstvo o operativnim i drugim postupcima Armije u podršci policije u slučaju kriznog stanja.

Zbog preuzimanja mera i aktivnosti za prevenciju i rano upozoravanje u slučaju kriznih stanja svi učesnici u sistemu upravljanja krizama u skladu sa zakonima i drugim propisima dužni su da obezbede kontinuiranu i međusobnu komunikaciju, koordinaciju i saradnju informisanje u prikupljanju podataka i informacija, njihovu analizu, dostavljanje i informisanje o rizicima i opasnostima koji mogu ugroziti bezbednost Republike.

Učesnici u sistemu za upravljanje krizama istovremeno su dužni i da kontinuirano komuniciraju, dostavljaju podatke i informacije i da sarađuju i po potrebi i na način utvrđen ovim i drugim Zakonom i da svoje aktivnosti koordiniraju sa Centrom.

Zbog ranog upozoravanja, odnosno praćenja stanja, blagovremenog identifikovanja pojava i procesa koji su rizici i opasnosti po bezbednost Republike i/ili koji mogu dovesti do kriznog stanja, a i zbog obaveštavanja učesnika u sistemu za upravljanje krizama i stanovništva preko Centra, organizuje se obaveštavanje i uzbunjivanje.

5. ULOGA ODBRANBENIH SNAGA REPUBLIKE MAKEDONIJE U OSTVARIVANJU CILJEVA KRIZNOG MENADŽMENTA

U skladu sa članom 20 Zakona za odbranu, Ministarstvo odbrane organizuje pripreme sistema za spravljanje sa krizama, kao podršku sistema za krizni menadžment Republike. Isto tako, u članu 4 Zakona za upravljanje krizama (2005)¹, ministarstva i drugi organi državne uprave učestvuju u prevenciji, ranom upozoravanju i spravljanju sa kriznim stanjima. Oni se pripremaju za izvršavanje njihovih funkcija odnosno zadataka za prevenciju i spravljanju sa krizama.

Uloga Ministarstva odbrane u ostvarivanju ciljeva kriznog menadžmenta (kao ključna institucija u ovoj oblasti), posebno dolazi do izražaja u sledećim pravcima:

- Učešće Armije sa delom svojih snaga u slučaju kriznog stanja;
- Obaveza da u svojim aktima za organizaciju i sistematizaciju utvrde radna mesta za pripremanje i izvršavanje radnih zadataka u vezi sa prevencijom i spravljanjem sa kriznim stanjem;
- Obaveza da učestvuju u obuci, vežbovima i drugim aktivnostima za prevenciju i upravljanje kriznim stanjem.

U okvirima organizacijskog dizajna sistema za krizni menadžment postoje tela u čijem funkcionisanju dolazi do izražaja uloga snaga za odbranu naše države;

A. Upravljački komitet je telo Vlade za koordinaciju i upravljanje sa sistemom za upravljanje sa krizama. Sačinjavaju ga ministri za unutrašnje poslove, zdravstvo, transport i komunikacije, odbranu, inostrane poslove i rukovodilac Grupe za procenu. Ukoliko sastav Upravljačkog komiteta ne odražava adekvatnu i pravičnu zastupljenost zajednica, sastav Upravljačkog komiteta se dopunjava i sa drugim članovima Vlade. U zavisnosti od kriznog stanja, po potrebi, u rad Upravljačkog komiteta mogu se uključiti i drugi funkcioneri koji rukovode organima državne uprave. U rad Upravljačkog komiteta

učestvuje i jedan predstavnik Komisije za bezbednost i odbranu Parlamenta Republike Makedonije i jedan predstavnik iz Kabineta Predsednika Republike Makedonije.

U zavisnosti od kriznog stanja, predsednik Vlade opredeljuje lice iz sastava Upravljačkog komiteta koje će rukovoditi radom Upravljačkog komiteta. Predlog za utvrđivanje kriznog stanja do Upravljačkog komiteta može podneti funkcioner koji rukovodi organom državne uprave, član Upravljačkog komiteta i Direktor Centra za upravljanje krizama. Upravljački komitet razmatra predlog i predlaže Vladi utvrđivanje postojanja kriznog stanja i područje koje je zahvaćeno kriznim stanjem, pa adekvatno tome daje predlog za aktiviranje mehanizama za njeno razrešavanje.

Organi državne uprave, opštine i grada Skopja i drugih učesnika u sistemu za upravljanje krizama, u okvirima njihovih nadležnosti utvrđenih zakonom, dužni su da sprovedu preporuke i druge mere i aktivnosti Upravljačkog komiteta.

B. Grupa za procenu je telo Vlade koje vrši konstantno procenjivanje rizika i opasnosti po bezbednost Republike i predlaže mere i aktivnosti za njihovu prevenciju, rano upozoravanje i spravljanje sa kriznim stanjem. Grupu za procenu sačinjavaju direktori Biroa javne bezbednosti, Uprave za bezbednost i kontraobaveštajne poslove, Obaveštajne agencije, direktori i zamenici direktora Centra za upravljanje krizama i Direkcije za zaštitu i spašavanje, zamenik načelnika Generalštaba Armije, kao i načelnik Sektora za vojne bezbednosno obaveštajne poslove pri Ministarstvu odbrane. Sastav Grupe za procenu odražava adekvatnu i pravičnu zastupljenost zajednica. Grupom za procenu rukovodi lice iz sastava Grupe za procenu, koje opredeljuje predsednik Vlade. Po potrebi u rad Grupe za procenu pozivaju se i drugi predstavnici organa državne uprave, opština i grada Skopja i eksperti za određenu oblast, za koje odluku donosi odgovorno lice.

Analize, preporuke i zaključke Grupa za procenu dostavlja do Upravljačkog komiteta i do Predsednika Vlade, koji ih po potrebi dostavlja do

¹ Zakon je objavljen u Službenom listu R.Makedonije, br.29, od 04. maj 2005 godine. Izmene i dopune Zakona izvršene su Zakonom za izmene i dopunjenje

Zakona o upravljanje krizama, koji je objavljen u Službenom listu R.Makedonije, br. 36 od 23. Marta 2011 (2011) i br. 41 (2014) od 27. februara 2014 godine

Predsednika države i do drugih funkcionera koji rukovode organima državne uprave.

C. Glavni štab predstavlja operativno stručno telo pri Centru za upravljanje krizama, koje rukovodi aktivnostima za prevenciju i spravljanju sa kriznim situacijama. Glavni štab je sastavljen od predstavnika ministarstava za unutrašnje poslove, zdravstva, transporta i komunikacija, odbrane i inostranih poslova. Njegovi članovi su i rukovodilac Hitne medicinske pomoći, direktor Direkcije za zaštitu i spašavanje, kao i predstavnici Armije, Obaveštajne agencije, Direkcije za bezbednost klasifikiranih informacija i Crvenog krsta Republike Makedonije. Glavnim štabom rukovodi Direktor Centra za upravljanje krizama.

U Regionalnim centrima za upravljanje krizama formiraju se regionalni štabovi, kao operativna stručna tela kojima rukovodi lice imenovano od strane direktora Centra. Regionalni centri su sastavljeni od predstavnika navedenih ministarstava i drugih organa državne uprave, kao i od po jednog predstavnika opština i grada Skopja.

ZAKLJUČCI

Bezbednosni sistem Republike Makedonije je u proteklom tranzicijskom periodu ostvario značajne reforme u normativnom, institucionalnom i funkcionalnom smislu. Jedan od proizvoda ove reforme bilo je i uspostavljanje temelja modela kriznog menadžmenta i jasno definisanje uloge pripadnika Ministarstva odbrane. Naravno da se pod time podrazumevalo prethodno reformisanje odbrambenog sistema u kontekstu evro-atlantskih stratejskih ciljeva naše države. Iz današnje perspektive, može se notirati da je koncepcijska osnova pri opredeljivanju zadataka kriznog

menadžmenta imala u vidu potpuno različnu prirodu savremenih izazova i pretnji koji su sve više nepredvidljivi, sa fenomenološkim oblicima koji su teško prepoznatljivi, a posledice izuzetno razorne.

Ministarstvo odbrane ima ključnu poziciju u bezbednosnom sistemu Republike Makedonije i u tom pravcu ima značajne nadležnosti u građenju kapaciteta kriznog menadžmenta i njegovim mehanizmima i sposobnostima da se adekvatno odgovori savremenim rizicima i opasnostima.

Na taj način Ministarstvo odbrane doprinosi poboljšavanju mehanizama nacionalne bezbednosne politike, za koje postoje osnovani razlozi za njihovu implementaciju. Sa precizno definisanom ulogom i nadležnostima, Ministarstvo odbrane isto tako, ima značajnu ulogu i u unapređivanju systemske organizacije, odnosno kompleksne organizacije kriznog menadžmenta.

Time se realizuju osnovne težnje u ostvarivanju koncepta kriznog menadžmenta Republike Makedonije, kao i blagovremeno preuzimanje mera i aktivnosti svih vrsta (preventivnih i reaktivnih), od strane mnogobrojnih učesnika (nadležnih subjekata) u sistemu, u različnim situacijama i stanjima.

Postavljenost i kapacitet Ministarstva odbrane evidentno garantuje nesmetano funkcionisanje sistema za upravljanje krizama u Republici Makedoniji, predlaganje odluka i obezbeđivanje konstantnih konsultacija, koordinacija, blagovremen reakcije, efikasnost i adekvatnu upotrebu resursa u slučaju kriznog stanja, kao i obezbeđivanje blagovremen, kvalitetne i realne procene ugroženosti bezbednosti Republike u sistemu upravljanja krizama, a u skladu sa Zakonom o upravljanju krizama.

CITIRANI RADOVI

- Anon. (2012, 02 07). *Function and goals*. Retrieved from Crisis Management Center:
<http://www.cuk.gov.mk/index.php?cat=105>
- Odluka. (2002, 09 20). Odluka na ustavniot sud na Republika Makedonija br. U br. 37/2002. *Sluzhben vesnik*(73), 5-7. Retrieved from
<http://www.slvesnik.com.mk/Issues/BDFF866685CA0141BB848D687EB6318E.pdf>
- Strategija. (2010, 03 01). Strategija za odbrana na Republika Makedonija. *Sluzhben Vesnik*(30), 3-11. Retrieved from
<http://www.slvesnik.com.mk/Issues/2EDC3A5EF4DD1747A803A4D1FF418F11.pdf>
- Ustav. (1991, 11 22). Ustav na Republika Makedonija. *Sluzhben vesnik na RM*. Retrieved from
<http://makemigration.readyhosting.com/upload/Ustav.pdf>
- Zakon. (2001, 06 01). Zakon za odbrana. *Sluzhben vesnik*, 3127-3144. Retrieved from
<http://www.slvesnik.com.mk/Issues/6F5D78B94FCE4BC08BED626011089FB7.pdf>

- Zakon. (2003, 01 31). Zakon za izmenuvanje i dopolnuvanje na zakonot za odbrana. *Sluzhben vesnik*, 1-3. Retrieved from <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/03031BED02C20B42AE85A01D9CCB5988.pdf>
- Zakon. (2005, 05 04). Zakon za upravuvanje so krizi. *Sluzhben vesnik*, 1-14. Retrieved from <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/2B55BCB15891E144B555BA0302455CB6.pdf>
- Zakon. (2006, 05 11). Zakon za izmenuvanje i dopolnuvanje na Zakonot na odbrana. *Sluzhben vesnik*, 26-32. Retrieved from <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/3198C88A6D97EA4AA49B1F2636AF1C78.pdf>
- Zakon. (2008, 09 02). Zakon za izmenuvanje i dopolnuvanje na Zakonot za odbrana. *Sluzhben vesnik*, 17-19. Retrieved from <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/3877D9F3C707D642B8B852A61C19234F.pdf>
- Zakon. (2011, 03 23). Zakon za izmenuvanje i dopolnuvanje na Zakonot za upravuvanje so krizi. *Sluzhben vesnik*, 24-29. Retrieved from <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/FD98EFF4A20A464585500DDFF30786A3.pdf>
- Zakon. (2014, 02 27). Zakon za izmenuvanje i dopolnuvanje na Zakonot za upravuvanje so krizi. *Sluzhben vesnik*(41).

Datum prve prijave: 07.04.2014
Datum prijema korigovanog članka: 22.08.2014
Datum prihvatanja članka: 28.08.2014

Kako citirati ovaj rad? / How to cite this article?

Style – **APA Sixth Edition:**

Odžakov, F. (2015, 01 15). Uloga odbranbenog sistema Republike Makedonije u ostvarivanju ciljeva kriznog menadžmenta. (Z. Čekerevac, Ed.) *FBIM Transaction*, 3(1), 49-55.
doi:10.12709/fbim.03.03.01.06

Style – **Chicago Sixteenth Edition:**

Odžakov, Ferdinand. 2015. " Uloga odbranbenog sistema Republike Makedonije u ostvarivanju ciljeva kriznog menadžmenta." Edited by Zoran Čekerevac. *FBIM Transaction* (MESTE) 3 (1): 49-55.
doi:10.12709/fbim.03.03.01.06.

Style – **GOST Name Sort:**

Odžakov Ferdinand Uloga odbranbenog sistema Republike Makedonije u ostvarivanju ciljeva kriznog menadžmenta [Journal] // *FBIM Transaction* / ed. Čekerevac Zoran. - Beograd : MESTE, 01 15, 2015. - 1 : Vol. 3. - pp. 49-55.

Style – **Harvard Anglia:**

Odžakov, F., 2015. Uloga odbranbenog sistema Republike Makedonije u ostvarivanju ciljeva kriznog menadžmenta. *FBIM Transaction*, 15 01, 3(1), pp. 49-55.

Style – **ISO 690 Numerical Reference:**

Uloga odbranbenog sistema Republike Makedonije u ostvarivanju ciljeva kriznog menadžmenta.
Odžakov, Ferdinand. 2015. [ed.] Zoran Čekerevac. 1, Beograd : MESTE, 01 15, 2015, *FBIM Transaction*, Vol. 3, pp. 49-55.